

Мамульчик Анна Андріївна,
курсант 3 курсу Навчально-наукового
інституту № 2 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник:

Сухомлин Юлія Володимирівна,
професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ.

Кримінальне процесуальне законодавство України містить положення, що регламентують порядок проведення слідчих (розшукових) дій, які направлені на реалізацію завдань кримінального провадження. Пред'явлення для впізнання є однією з слідчих (розшукових) дій, важливість яких полягає в тому, що вони є основним способом збирання доказів, а отже - основним засобом всебічного, повного та неупередженого дослідження всіх обставин кримінального правопорушення [1]. Ця слідча (розшукова) дія полягає в пред'явленні свідку, потерпілому, підозрюваному в передбаченому законом порядку певного об'єкта для встановлення його тотожності або відмінності з тим об'єктом, який зазначені особи спостерігали раніше і зберегли його образ в пам'яті та регламентується статтями 228-230 Кримінального процесуального кодексу України.

Зовнішні ознаки особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, сприймаються особою потерпілого або свідка і формують в їх уяві певний образ, який у ході досудового розслідування трансформується в ознаки та прикмети зовнішності і слугує підставою для прийняття рішення про проведення пред'явлення особи для впізнання. На практиці бувають випадки, коли у зв'язку з умовами, в яких було вчинене кримінальне правопорушення, маскуванням злочинця або через психологічний стан особи, щодо якої воно було вчинене остання не змогла запам'ятати свого кривдника повністю, проте чітко закарбували в свої пам'яті його голос чи ходу, що також дозволяє провести зазначену слідчу (розшукову) дію. Крім того, об'єктом, який необхідно ототожнити може бути не лише особа, її голос чи хода, а також річ, яка слугувала предметом, знаряддям чи засобом вчинення кримінального правопорушення.

Даючи характеристику пред'явленню для впізнання необхідно виділити два основних види цієї слідчої (розшукової) дії, а саме візуальне та позавізуальне пред'явлення для впізнання. В першому випадку слідча (розшукова) дія проводиться при безпосередньому

контакті особи, яка впізнає з об'єктом який необхідно впізнати, тоді як в другому випадку, пред'явлення для впізнання відбувається з використання фото та відеознімків.

Вибір способу проведення пред'явлення для впізнання може бути зумовлений обмеженням можливості пред'явити особу в натуральному вигляді[2]. Особливо в реаліях воєнного стану, зважаючи на значне збільшення кількості військових злочинів, підозрюваними у вчиненні яких є солдати армії РФ, доцільнішим буде проведення пред'явлення особи для впізнання за фотознімками чи матеріалами відеозапису з обов'язковим додержанням вимог, зазначених у Кримінальному процесуальному кодексі України. Це обумовлено тим, що військові країни агресора перебувають на тимчасово невідконтрольній Україні території, повертаються до своєї країни або гинуть у ході бойових дій, але про їх злочинну діяльність свідчать відеозаписи, фотознімки на яких зафіксована їх зовнішність. Проте, в таких випадках, необхідно пам'ятати, що положення частини 6 статті 228 Кримінального процесуального кодексу України унеможливує пред'явлення для впізнання в натурі, після проведення цієї слідчої (розшукової) дії позавізуально.

Приймаючи рішення про провадження пред'явлення для впізнання варто пам'ятати й про те, що особа з часом забуває образ раніше сприйнятого об'єкта, а отже зволікання може негативно вплинути на процес розслідування кримінального правопорушення. Таким чином, можна стверджувати, що достовірність впізнання об'єкта перебуває у прямій залежності від часу.

Обов'язковим етапом проведення цієї слідчої (розшукової) дії є попереднє опитування особи, що буде встановлювати тотожність об'єкта впізнання. Під час опитування з'ясовуються відомості про обставини та об'єктивні фактори спостереження (місце спостереження, час доби, освітлення, чи сприймала особа об'єкт особисто, а не отримала інформацію про нього від інших людей тощо), загальні та окремі ознаки об'єкта спостереження (опис за методом «словесного портрета»), психологічний стан особи в момент спостереження (спокій, душевне хвилювання, стрес, афект тощо) та особливості її фізіологічного стану (зір, слух, особливості пам'яті). [3] Суб'єкту розслідування заборонено надавати особі, яка допитується будь-які відомості про об'єкт впізнання. Результати попереднього опитування є підставою для прийняття остаточного рішення про доцільність проведення пред'явлення для впізнання.

Наступним кроком є підбір статистів, серед яких буде пред'являтися об'єкт впізнання. Відповідно до норм законодавства їх має бути не менше 3 осіб, які не матимуть різких зовнішніх розбіжностей з особою, яку необхідно впізнати. Недоцільним є проведення цієї слідчої (розшукової) дії у випадку, якщо об'єкт

впізнання має особливі прикмети, за якими його легко ідентифікувати або ж особа, яка впізнає особисто знайома з особою, яку необхідно впізнати. В таких випадках перевірка доказів відбувається шляхом проведення інших слідчих (розшукових) дій.

Аналогічні вимоги висуваються до підбору речей матеріального світу, тобто вони мають бути схожими за маркою, розміром, кольором, формою, моделлю тощо. Не проводиться ототожнення унікальних ювелірних виробів, витворів мистецтва, картин видатних художників, раритетних ікон та інших виробів, які існують лише в одному екземплярі.

Після завершення підготовчого етапу пред'явлення для впізнання суб'єкт розслідування зобов'язаний вибрати приміщення, в якому буде провадитися слідча (розшукова) дія та запросити для її безпосереднього проведення статистів, особу, яку необхідно впізнати та особу, яка впізнаватиме, а також двох понятих, присутність яких обов'язкова при пред'явленні для впізнання, окрім випадків залучення спеціаліста, який проводитиме безперервну відеофіксацію. За результатами проведення пред'явлення для впізнання складається протокол, який обов'язково підписується всіма учасниками слідчої (розшукової) дії.

Підсумовуючи усе вищесказане, можна зробити висновок, що пред'явлення для впізнання це слідча (розшукова) дія дослідного характеру, оскільки саме ідентифікація що проводиться в її межах слугує специфічним засобом перевірки й одержання нових доказів у кримінальному провадженні. Її головною метою є встановлення тотожності чи відмінності осіб або речей, представлених для впізнання за ознаками, що збереглися в пам'яті особи, яка впізнає.

Список використаних джерел

1. Бандурка О. М, Блажівський Є. М., Бурдоль Є. П. та ін. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 1. Х. : Право, 2013. 768 с.

2. Бойко А., Прохорова А. Пред'явлення особи для впізнання // Процедурні особливості та порушення на практиці. 2021. № 4. С. 510-513.

3. Пясковський В. В. Криміналістика 2-ге видання перероблене і доповнене. Право, 2020. 752 с.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.